

De woordvechter

1. De grote reis

Ze zaten gedrieën rond de tafel: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. Door de hoge ovalen ramen van het ruimteschip viel het licht van de sterren op het ebbenhouten tafelblad zodat het glansde als een zwarte spiegel. Ze zagen er niet uit als Goden: de jeans van de Zoon waren bij de knieën versleten en het roodfluwelen jasje van de Heilige Geest had net als het colbertje van de Vader betere dagen gekend. Verformfaaid zagen ze er echter zeker niet uit. Ze leken meer op reizigers die het gemak van oude maar goedzittende kleding uit ondervinding hebben weten te waarderen en niet vlug overstappen op iets nieuws. En reizigers waren ze, niet zonder reden had in lang vervlogen tijden een der eerste profeten hen aangeduid als Eerste en Laatste Reizigers, de Goden van de Altijdurende Queeste, de Alfa en Omega van het Onbekende Pad. Voorwaar, de Drie daar aan tafel zagen er zeker niet uit zoals mensen ze zich graag voorstellen, in pijen of lange witte gewaden. Alleen het licht dat van het tafelblad weerkaatste in hun ogen liet zien dat het sterrenschip geen menselijke reizigers herbergde. Ogen waren het van magie.

God de Vader nam een slok whisky en leunde behaaglijk achterover. De stoel veerde zacht mee. 'Hoeveel staan er nog op Gandalf's lijst?', vroeg hij, met een blik op zijn Zoon.

'Een ogenblik,' zei Deze. Hij zette zijn glas bitter lemon op tafel zodat de ijsblokjes tinkelden, bukte zich en haalde uit de bruine lederen aktentas die tegen zijn stoel stond een map. Hij bladerde de papieren in de map door totdat Hij bij het laatste vel was aangekomen. Er stonden drie namen en adressen op alsmede enkele aantekeningen.

'Nog drie,' zei Hij.

'De laatsten,' de Heilige Geest rekte zich uit. 'Hoe heten ze?'

'Te Pas, H., Uittegeest, K. en Verwaaijen, F., allen doctorandussen uit Amsterdam, Holland.

Wetenschappelijke medewerkers. Vreemd. Ik wist niet, dat daar avonturiers onder zaten.'

Hij bladerde door het dossier van Verwaaijen, F. 'Vreemd,' zei Hij. 'Hier staat dat die Verwaaijen van woorden werkelijkheid kan maken. Dat is raar. Dat kunnen alleen wij. Dacht ik.'

God de Vader wendde zich tot Zijn Zoon. 'Laat Gandalf weten, dat de laatste drie hun proef kunnen afleggen,' zei Hij. 'Het wordt tijd om te vertrekken.' En als Verwaaijen van woorden werkelijkheid kan maken, zien we dat wel bij de proef.'

De Geest knikte instemmend. De Vader was altijd to the point.

Hun vertrek had geen ingewikkelde theologische reden. Er waren langzamerhand te weinig gelovigen overgebleven die hun aanwezigheid rechtvaardigden en in de gelovigen die nog overgebleven waren geloofden Zij niet. Geloof moest wederzijds zijn. Ze zaten feitelijk zonder werk. Het weinige werk dat nog overgebleven was, was saai bureauwerk geweest, voornamelijk archivering, en het was gedaan. Wonderen werden niet meer op prijs gesteld en de laatste paus had verklaard, dat de hemel als een virtuele werkelijkheid gezien diende te worden. Die man dacht zeker ook, dat hij zelf een virtuele plaatsvervanger was. 'Quatsch,' had de Zoon uitgeroepen toen het bekend werd, maar de Vader had zijn schouders opgehaald. Zelfs Allah, toch een voortreffelijke God met vele gelovigen die vroeger nog wel eens langs kwam om als vierde man te dienen bij een partijtje bridge, had een lange reis ondernomen naar verre oorden om de verveling uit te bannen. Het werd echt tijd voor een nieuw avontuur.

Het nieuwe avontuur hadden ze de Grote Reis genoemd. Het zou hen voeren naar onbekende bestemmingen en Gandalf, een oude makker uit voorbije tijden, had hen geadviseerd. Het Pad van Avontuur, zo had Gandalf verklaard, is eindeloos maar Jullie zitten nu meer in een vicieuze cirkel rond de aarde te draaien. Zorg dat je eruit komt want het is niet goed voor Je gezondheid. Geloof, Hoop en Liefde, had Gandalf verklaard, waren goede zaken maar de grootste daarvan was de Hoop op Avontuur. En, had hij vervolgd, neem de laatste avonturiers van deze planeet mee. Dat hebben ze verdiend. De Drie waren het daarmee eens geweest en Gandalf had advertenties gezet en genetwerkt. En er hadden zich aardig wat gemeld. Liefhebbers van science fiction en fantasy, dichters en back packers, gefailleerde internet ondernemers en hackers, jonge christelijken en bedachtzame filosofen, uit alle hoeken en gaten waren ze gekomen en Gandalf had ieder van hen een proef laten afleggen want lieden die uiteindelijk toch liever achter moeders pappot bleven wilden Ze uiteraard niet. Duizenden en duizenden hadden zich aangemeld en waren aangenomen. Ze waren dagen en nachten bezig geweest met het bouwen van sterrenschepen waarin de laatste avonturiers ondergebracht moesten worden.

De Vader keek uit een van de ramen en zuchtte onmerkbaar. De Aarde was zichtbaar als een gemoedelijke, volumineuze kerstbal met engelenhaar rond de meridianen gedrapeerd. De Heilige Geest zag hem kijken en glimlachte in zichzelf: de Vader had altijd een zwak voor de aarde gehad.

'Wat doe je met je laatste oordeel,' vroeg Hij. 'Zit het erin?'

De Vader haalde Zijn schouders op. Het was de vraag of dat nog wel nodig was. Het plannetje van Gandalf om de laatste avonturiers van de Aarde te halen voordat ze definitief zouden vertrekken maakte zo'n oordeel betrekkelijk zinloos.

'Ik denk niet dat het nodig is,' zei Hij, 'maar de tijd is nog niet verstreken. En een Apocalyps is net iets te vooropgezet, vindt je niet?'

De Heilige Geest nipte van zijn cognac en knikte instemmend. Mensen waren vreemde wezens. Diep in hun hart zat een Armageddon verscholen. Dat had die psycholoog, Freud, wel duidelijk gemaakt. Wat er allemaal in het onderbewustzijn zat was niet fris. Hij streek over zijn baard en knikte nog eens peinzend. Het leek inderdaad nogal overbodig.

God de Zoon keek nog eens naar de laatste drie namen: te Pas, H., Uittegeest, K., Verwaaijen, F., allen doctorandussen uit Holland. Gandalf had er in de marge bijgekrabbeld: dichters en dromers, vechters en avonturiers, allen bereid tot de Grote Reis. De Zoon streek door zijn lange golvende haren en krabde aan zijn snor. Absoluut de laatsten, stond er. Vreemd, vreemd. Uit Holland. Daar zaten nog wel wat gelovigen, maar de meesten met een verkeerde interpretatie. Te werelds soms, vaak te esoterisch wat nog erger was, die astrologen met hun aura en astrale lichamen. En hun gebeden waren niet van het soort waar je wat aan had. Ze baden doorgaans om hulp als ze het slecht hadden en als ze het goed hadden prezen ze de Heer, in beide gevallen foute gebeden. Maar Gandalf wist wat hij deed.

'En de rest?,' vroeg hij.

'De toekomst kunnen ook wij niet voorspellen,' zei de Vader. 'Misschien vinden ze andere Goden.'

'Er zijn er die denken dat ze een God zijn in het diepst van hun gedachten,' de Zoon haalde wrevelig zijn schouders op. Hij was de enige ervaringsdeskundige in het Gezelschap. 'Als dat zo is, scheppen ze een God naar hun beeld en gelijkenis.'

De Drie keken elkaar aan. Dat was een zeer verontrustende gedachte. De Goden die aldus geschapen waren, reden bij nacht en ontij op bliksemschichten door een onheilige hemel en hun donder viel op de dennenwouden neer en sloeg de mensen met waanzin. Deze Goden waren de Goden geweest van de holocaust, ze hadden Hun uitverkoren volk bijna uitgeroeid. Deze Goden waren geen scheppers, laat staan avonturiers, het waren de Goden van de Vernichtung.

'Een onheilspellende gedachte,' zei de Vader tegen de Zoon Die instemmend knikte.

'Hier zitten we,' zei de Geest tenslotte bedachtzaam. 'Drie Goden sterk. Sterk genoeg om iedere plaats in dit heelal te vormen naar voorkeur. Scheppers! En wat weten we? Als het erop aankomt niets. Iedere dag is nieuw, iedere nacht betoverend. Wat zouden we zijn zonder de magie waar we deel van uit maken?'

'Inderdaad niets,' zei de Zoon instemmend. Hij keek naar buiten, knikte naar het raam en vervolgde: 'daar in de schemering achter de sterren ligt ons pad. Hoe wijs is Gandalf! Was hij het niet, die wist dat ook wij alleen maar magie hebben, geen macht? Was hij het niet die ons de raad gaf de laatste avonturiers van de Aarde te halen? Hoop, een God geeft hoop op avontuur. Gandalf wist dat. Wij waren het vergeten.'

'Bijna vergeten,' bromde de Vader. 'Maar het moet gezegd worden: de oude tovenaars kan meer dan alleen maar vuurwerk afsteken. Zelfs het kwaad dat wij met ons dragen, weet hij ten goede te keren.' 'Amen,' zei de Geest grinnikend.

Enkele dagen later zat de Zoon bij Gandalf in diens cottage in Cornwall; de oude baas was altijd gesteld gebleven op Engeland. De kleine space shuttle waarmee Hij gekomen was, stond in de tuin tussen de rododendrons. Gandalf zette koffie.

'De laatste drie kunnen de proef afleggen,' zei de Zoon.

Gandalf roerde in zijn kopje en zag de witte gecondenseerde melk de pikzwarte koffie verkleuren tot het bruin van verdroogd beukenblad, de kleur waar hij het meest op gesteld was. Hij moest onwillekeurig denken aan Radagast, een oude makker.

'Alles is in gereedheid gebracht,' zei hij bedachtzaam. 'De coulissen zijn geplaatst, het spel kan beginnen. Ik heb een kantoor in Holland geopend waar deze ambitieuze doctorandussen zich kunnen aanmelden. Het is de eerste keer dat ik met dit soort lieden te maken heb. Hun werkelijkheid, zo lijkt het, is volledig van woord en hun angsten zijn woorden angsten. Ze leven in hun eigen taal als in een fantasiewereld en ik merkte bij mijn observaties dat ze in hun taal, anders gezegd in die wereld van hen die van taal is, verdoemd zijn. En daarom verzinnen ze nieuwe woorden die ze als bakens voor zich zetten en waarnaar ze streven, zo zeggen ze, met beleid. En ze spreken woorden van heil maar dan gaat het om drie procent loonsverhoging die weer opgegeten wordt door de inflatie. Dat werkt niet. Het woord wordt vlees maar het vlees is bedorven.'

'Dat begrijp ik,' zei de Zoon, denkend aan het laatste avondmaal, 'als je leeft in een wereld die je zelf bedacht hebt. En deze wereld is zo ongelovig als de pest en wat doet men, men belegt manifestaties, uitmarkten en dansparades met blote mannen. Daar was Vader toentertijd al zo kwaad over, dat ze een Heilige Mis voorzagen van beatmuziek. Wie gaat er in Godsnaam Gregoriaans opleuken met beat? De Geest probeerde toen nog de zaak te sussen met de opmerking dat Men met zijn tijd mee moest gaan maar Vader verviel bijkans in razernij en dreigde de Geest uit het sterrenschip te gooien. Maar goed, die cirkel waar het over ging, breek je niet met woorden. Alleen geloof helpt, het ware geloof in avontuur.'

'En het zwaard,' zei Gandalf, 'is daarbij onmisbaar. Dat zijn ze in deze wereld vergeten. Ze denken het kwaad te kunnen bestrijden met woorden. Van een grotere gotspe heb ik nooit gehoord.'

Hij stond op en rekte zich uit. De oude botten werden stram van het lange zitten.

'Mocht je nog de gelegenheid hebben om de Judassen in deze wereld de les te lezen, dan doe dat,' zei de Zoon. Hij stond eveneens op en liep met Gandalf naar buiten. De shuttle glinsterde in de zon.

'Als je me nodig hebt, weet je me te vinden,' zei Hij. Hij schudde Gandalf de hand, ging in de shuttle en verdween in de ruimte.

Gandalf zag de zwarte stip nog even opflikkeren in het donkerblauwe uitspansel en glimlachte. Het Driemanschap vormde zijn laatste opdrachtgever want ook hij zou de Grote Reis meemaken. Zijn voorlaatste opdrachtgever was een man uit Oxford geweest, Tolkien, een taalkundige, die hem gevraagd had ondersteuning te verlenen bij een Queeste waarbij een Ring van Doem vernietigd moest worden, een uiterst precaire aangelegenheid omdat het in feite ging om het voortbestaan van de wereld die deze Tolkien Midden-Aarde had genoemd maar dat maakte niet uit. Dat was uiteindelijk allemaal goed gegaan maar zijn metgezellen op deze Queeste waren eveneens vertrokken op een andere Grote Reis naar een soort Atlantis, met een schip waarop hij eveneens van de partij was, maar onderweg had hij deze opdracht gekregen en was met een space shuttle van boord gehaald. Hij schudde nadenkend zijn hoofd en glimlachte nog eens toen hij aan de Zoon dacht. De Knaap had iets Elfs over zich.

2. Grote Gerard

Gerard Zoutendijk, bij gelegenheid ook prof.dr.G.A.Zoutendijk, keek fronsend naar Frans en schoof geïrriteerd overeind op zijn stoel. De sukkel zat weer te dromen. Hij trommelde met zijn vingers op de tafel.

'Wel,' zei hij vriendelijk maar zijn ogen waren in tegenspraak met zijn stem, 'Frans hoe staat het met het kansarme allochtonenproject in Oegstgeest?' De blik in zijn ogen leek leeg en nietszeggend maar hij zag alles. Hij was een volwassen bureaucraat.

Frans schrok op. Hij besepte dat hij weer een fout had gemaakt. Gerard was democratisch genoeg maar desondanks was hij hoogleraar en aanvoerder van de vakgroep. Suffen in aanwezigheid van Gerard was onverstandig. Gerard was natuurlijk democratisch maar hij vergat niets. Hij was belangrijk. 'Eh, Oegstgeest,' hij hakte, 'het project heeft, nee, kent goede voortgang, nee, ik bedoel, de evaluatie was positief.'

Bij het woord evaluatie gleed een zweetdruppel langzaam langs zijn voorhoofd naar zijn wang. Hij was bang. Evaluatie klopte niet, het woord verborg meer dan het onthulde. Het was een dubbel woord met dreiging.

'Echt,' zei hij, zijn stem sloeg over, 'het project ging goed, de commissie was tevreden.'

Het kansarme allochtonenproject in Oegstgeest was inderdaad succesvol verlopen. Naast de oorspronkelijke autochtone bewoners van de volkswijken, voornamelijk Turken, Marokkanen en Nederlanders, hadden er zich na de uitbreiding van de Europese Gemeenschap met Oost-Europese landen veel Bulgaren en Roemenen gevestigd die nog allemaal geïntegreerd moesten worden, een lastige zaak. Op een nabespreking met de gemeentelijke raadscommissie voor Integratie had men echter de loftrompet gestoken. Er was sprake geweest van een sterke betrokkenheid van de onderzoekers, had een der raadsleden opgemerkt, en de wethouder had eraan toegevoegd dat Oegstgeest na het project niet meer hetzelfde zou zijn. Ambtenaren waren al begonnen met de opstelling van een concept voor een specifiek welzijnsplan en de Dienst Openbare Werken was bezig met het leggen van verkeersveilige drempels in kansarme integratiebuurten zoals men de volkswijken ook wel aanduidde.

'Goed,' zei Gerard achteloos. Oegstgeest was niet belangrijk. 'Lenie, kun jij iets vertellen over de nieuwe nota Integratie?' Hij leunde weer achterover en gaapte achter zijn hand. De stafbespreking op maandagmorgen was altijd doortrokken van de alcoholische naweeën van het weekend.

De gehele staf was aanwezig. Frans Verwaaijen was er en Karel Uittegeest, Henk te Pas was er alsmede Jan Rutten, Lenie Treurniet en Fons van der Weijden, allen doctorandussen. De laatste twee hadden net een onderzoeksproject afgerond naar de welzijnsaspecten van Integraal Wonen en waren alweer druk bezig met de uitwerking van een opdracht van het ministerie die betrekking had op de kleinschalige opzet van Integratie Mantelzorg. Jan Rutten viel een beetje buiten de praktische gerichtheid die de vakgroep zo zeer kenmerkte; hij was liever theoretisch bezig en legde de laatste hand aan een dissertatie over ideaalbeelden van leefvormen. Wel was hij zijdelings betrokken bij het tot dusverre grootste project van de vakgroep, het TCK-project, voluit het taalcompensatiekansarmenproject, waarvoor hij theoretische ondersteuning leverde in samenwerking met Sociale Psychologie en Sociolinguïstiek. Lenie en Fons werkten de helft van hun tijd aan het project maar Gerard zelf was er voor de volle honderd procent van zijn toch al overbezette tijd mee bezig.

Bij het kansarme allochtonenproject in Oegstgeest waren Karel Uittegeest, psycholoog, Henk te Pas, econoom en Frans Verwaaijen, socioloog, ingezet. Er was daarmee sprake geweest van een typisch interdisciplinaire aanpak en alhoewel Henk, die nog niet zolang bij de universiteit werkte, zijn draai nog moest vinden, was iedereen in Oegstgeest ervan overtuigd dat het Team, zoals ze gedrieën werden aangeduid, goed, zeer goed werk had geleverd. Alleen het Team zelf had zijn bedenkingen.

Voor hen lag de nieuwe nota Mantelzorg. Er waren eerdere concept nota's verschenen maar met name de integratie was er opnieuw in verwerkt, zodat ook allochtonen mantelzorgers konden worden na gedegen taalcompensatie.

'Wel,' zei Karel, hij was roulerend voorzitter, 'ik geef graag het woord aan Lenie.' Het voorzitterschap was toch een uiterst dankbare taak, dacht hij terwijl hij Lenie stimulerend aankeek. Je hoefde nooit zelf wat slims te zeggen en was daardoor gevrijwaard voor stompzinnigheden.

'Ja,' zei Lenie, 'ik neem aan dat iedereen de nota gelezen heeft.'

Iedereen knikte instemmend.

'Dan,' vervolgde ze, 'is het misschien verstandig dat ik nog een korte samenvatting geef.' Ze schoof naar voren op haar stoel: 'waar gaat het om?'

Ze begon aan een uitvoerige uiteenzetting en Karel schoof wat achterover en schurkte behaaglijk met zijn rug tegen de leuning van zijn stoel. Mantelzorg klonk goed, het deed hem denken aan de warme mantel die zijn moeder vroeger gedragen had, beigebruin en met bont gevoerd. Die oude kleren waren toch onverslijtbaar, van een degelijke kwaliteit zoals je die nu niet meer zag.

Lenie vertelde meeslepend over de harde noodzaak van Mantelzorg voor allochtonen en Karel knikte, inwendig, instemmend. Vooral allochtonen uit warme landen moesten behoefte hebben aan Mantelzorg. 's Winters was het koud en hun oriëntaalse beenderen hadden niet dat vlezig van westerse mensen. Hij schrok op toen hij Gerard naar zich zag kijken en kroop voorzichtig uit zijn comfortabele gedachtenwereld. 'Ahum,' kuchte hij, 'kun je tot een afronding komen, Lenie?'

'De optiek is dus duidelijk,' zei Lenie recapitulerend. 'Integrale Mantelzorg is nauw verweven met taalcompensatie. Vanuit die optiek denk ik aan een interdisciplinaire benadering,' ze keek veelbetekenend naar het Team. 'Nogmaals, dat vergt een aanzienlijke mentaliteitsombuiging, zowel bij de doelgroep als bij de hulpverleners.' Ze wendde zich tot Karel: 'jullie zijn klaar in Oegstgeest, hè? Zouden jullie niet in de Integrale Mantelzorg kunnen participeren?'

'Ho, ho,' reageerde Gerard snel. 'Niet te vlug, Lenie. Ik heb voor het Team iets anders in petto maar dat komt zo. Is het nog nodig, Karel, om een informatieve ronde in te lassen?'

Karel keek vragend de tafel rond maar iedereen zweeg.

'Ik geloof, dat je duidelijk geweest bent, Lenie,' zei hij. 'als er geen verdere vragen meer zijn, ga ik graag naar het volgende agendapunt, stand van zaken TCK-project. Gerard, kun jij daar iets meer over zeggen?'

'Zeker,' zei Gerard, 'het zit zo.' Hij legde zijn armen over elkaar op tafel en boog iets voorover. Aan het TCK-project zat veel voor hem vast, wist iedereen. Het was zijn idee geweest en zijn naam was eraan verbonden. Op het volgende internationale congres in Madrid over Integratie zou hij een paper presenteren en het was te verwachten dat zijn internationale reputatie daar blijvend gevestigd zou worden.

'Waar gaat het om?,' Gerard keek indringend de tafel rond. 'Wat willen we? Welnu, laat ik eerst teruggaan naar de oorspronkelijke gedachte achter TCK, de zingevingskwestie. Toegesplitst op de doelgroep, de allochtonen, luidt de zingevingsvraag, simpel geformuleerd: hoe geef je allochtonen zin in hun leven?'

'Misschien werk,' opperde Karel gedachteloos maar hij werd snel en zakelijk terechtgewezen.

'De Nederlandse samenleving heeft geen arbeidsethos,' zei Gerard opgewekt. 'Uit een oogpunt van zingeving betekent dat, dat je naar iets anders moet zoeken. Welnu, zingeving door taalcompensatie, dat is de leidende gedachte achter TCK. En taalcompensatie hoe? Door training in basisvaardigheden.'

'Dus actieonderzoek,' vroeg Henk. Zijn stem klonk schril en gespannen. Frans keek verontrust naar Gerard. 'Wat bedoelde hij met basisvaardigheden?'

'Misschien actieonderzoek,' Gerard veegde nog niet opgeworpen theoretische bezwaren van de zijde van Jan van tafel. 'Daarvoor bestaat van de kant van het ministerie wellicht belangstelling. Maar we,' hij knikte naar Lenie en Fons, 'hebben de taalcompensatie eerst eens uitgetest in een paar laboratoriumonderzoeken. De resultaten zijn verbluffend.'

Lenie schudde enthousiast haar hoofd. 'We veronderstelden een lineaire correlatie tussen zingeving en taalcompensatie,' zei ze terwijl ze zich vooroverboog zodat de kleine bruine moedervlek boven haar linkerborst pedant opsprong tussen de altijd loshangende bovenste twee knoopjes van haar blouse. 'En wat blijkt! Oost-Europeanen scoren aanzienlijk hoger op zingeving via taalcompensatie dan autochtonen. Dat zegt toch wel iets!' Ze keek stralend naar Gerard.

Dat zei inderdaad iets. Het was in ieder geval voldoende om het veld mee in te gaan. Maar wat bedoelde Gerard met 'iets in petto hebben voor het Team?' En waren die vaardigheden uitsluitend verbale vaardigheden? Ja natuurlijk, het ging om taalcompensatie. 'Maar die zingeving?,' vroeg Frans aarzeland, 'is die optiek niet te beperkt?'

'Maar je weet toch dat het allemaal een kwestie van zingeving is,' reageerde Gerard korzelig.

Frans zweeg gemelijk. Dergelijke pleonasmen overschreden de grenzen van het betamelijke. Wie had er ooit gehoord van onzingeving? Maar het was misschien verstandiger Gerard niet in de wielen te rijden: hij zat in de lift en hun project in Oegstgeest was afgelopen.

'Goed,' zei hij.

'Frans en Lenie hebben een zingevingschaal geconstrueerd die uitstekend voldoet,' vervolgde Gerard. 'Na het veldonderzoek kan de schaal gebruikt worden om de resultaten te meten.'

Veldonderzoek? Wat nu weer, dacht Frans. De zingevingschaal was een eenvoudig werkje geweest, het ging voornamelijk om het antwoord op de vraag: waar heb je zin in?, en dan toegespitst op vrije tijd, vakantie, normen en waarden.

Gerard deelde een A-viertje uit. 'Het ministerie heeft enkele miljoenen beschikbaar gesteld voor veldonderzoek,' zei hij plechtig. 'Ik heb vorige week vrijdag telefonisch bericht gekregen. Het licht staat op groen.'

Veldonderzoek? Resultaten meten? Enkele miljoenen? Wilde Gerard hen inschakelen bij veldonderzoek? Frans schoof onrustig heen en weer op zijn stoel en ontweek Henk's vragende blik. Enkele miljoenen? Dat betekende, dat ze full time ingeschakeld zouden worden.

Gerard's stem klonk opgewekt. 'Er wordt een commissie ingesteld onder supervisie van Codebèl,' zei hij zegevierend. 'En ik heb de toezegging dat Aweg Amsterdam participeert in het project.'

Aweg? Codebèl? Frans schoot overeind. Zat er misschien in het TCK-project iets avontuurlijks? Hij keek naar het A-viertje en zakte weer terug in zijn stoel. Aweg, zag hij, stond voor Academische Werkplaats Eerstelij en Codebèl betekende Coördinatiepunt Deskundigheidsbevordering/Allochtonen Eerstelij.

'Waarom Eerstelij,' vroeg hij gespannen. Hij was bang voor abstracties. De bureaucraten gebruikten ze om aan geld te komen..

'Het ministerie ziet het TCK-project graag uitgevoerd in de Eerstelij,' antwoordde Gerard, 'en de politiek staat erachter. Ze gooien alles op de versterking van de Eerstelij en volgens mij terecht. Je kunt alleen aan de basis iets bereiken met zo'n project.'

'Interessant,' zei Henk plichtmatig en ook Karel keek geïnteresseerd.

'Het is een enorme uitdaging,' riep Gerard enthousiast uit. 'En ik dacht, nu jullie project in Oegstgeest is afgelopen, dat je graag zult willen participeren. Er zit natuurlijk wat commissiewerk aan vast maar je kunt in het veldwerk een belangrijke ondersteunende bijdrage leveren.'

Het Team zweeg. Het leek erop dat het geen nee kon zeggen. In feite moest het blij zijn met het project: de politiek stond erachter en er was een bak geld voor. Maar toch zweeg het Team. Frans veegde tersluiks een zweetdruppel van zijn gezicht.

Fons doorbrak de stilte. 'Is er geen rol toebedeeld aan de provinciale platforms?,' vroeg hij gemotiveerd. Iedere abstractie was voor hem waar als hij maar uit de mond van Gerard kwam.

'Een coördinerende,' antwoordde Gerard weloverwogen. 'Er komt een landelijke stuurgroep met provinciale coördinatiecommissies. Codebèl wordt opgehangen aan de stuurgroep en we willen Aweg koppelen aan de provinciale werkplaatsen. Zij verzorgen dan de taalcompensatie.'

'En wij dan?,' Henk's uitroep klonk als een schelle dissonant na Gerard's rustige uitleg.

'Jullie zijn thuis in de kansarmenproblematiek. Kijk jongens,' Gerard hief enthousiast zijn handen, 'het gaat hier om niet meer en minder dan de essentie van onze beroepsuitoefening en onze wetenschappelijke visie. Het gaat, vanuit onze visie, altijd om sociale ongelijkheid en ons beroep stelt zich ten dienste van het verminderen van die ongelijkheid. Kansarmiteit is daar een belangrijk aspect van. En taalcompensatie, daar zijn we nu wel achter, is een van de belangrijkste middelen voor het opheffen van achterstelling. Daar staan we voor.'

'Dus actieonderzoek,' vroeg Henk. Sociale gelijkheid was goed, actie was beter.

'Hè? Nee, voorlopig geen actieonderzoek. Eerst moet de zaak goed op poten gezet worden.

Proefpolders, valideren, je kent het wel.'

Henk boog verslagen zijn hoofd. Hij kende het zeker wel. Het kwam neer op vergaderen, nota's lezen, weer vergaderen, een interview afnemen met een geselecteerde allochtoon, weer vergaderen. En de politiek stond erachter! Dan werd niet alleen de vakgroep maar de hele universiteit hitsig. Maffe journalisten van landelijke dagbladen wilden je interviewen en op studiedagen moest je inleidingen houden en vragen beantwoorden van dames met piekhaar en warhoofden die dachten dat syllogismen onder de hard drugs vielen. Hij keek naar Frans, maar die liet zijn ogen niet zien evenals Karel. Ze zaten gebogen over hun papieren en hun houding verried wat ze dachten: ze stemden stilzwijgend in met het project. De lafaards, dacht hij in een opwelling van woede, ze wisten net zo goed als hij dat TCK één grote volksverlakkerij was, alleen te verkopen aan politici en andere verbale beunhazen.

'Welnu,' zei Gerard goedgehumt. 'Als jullie kunnen instemmen met mijn voorstel zou ik graag willen overgaan naar het volgende punt. De tijd dringt, Karel.'

Karel knikte zwijgend, Frans ook.

'Maar die mogelijkheid van actieonderzoek,' probeerde Henk nog eens, 'kan die niet...'

'Nee, die kan niet!' Gerard's stem sloeg plotseling over van woede. 'Heb ik dat al niet gezegd?'

'Henk bedoelde het goed,' zei Fons sussend. 'Hij doet graag mee, hè Henk, maar hij mag toch wel een andere mening hebben over de aanpak?'

'Sorry,' Gerard was weer de rustige, bedaarde professor. 'Natuurlijk. Misschien in een later stadium, Henk.'

Ook Henk knikte zwijgend. Ze zaten als ratten in de val. Ze moesten een kar trekken die van Gerard Grote Gerard zou maken, Vriendelijke Gerard, Geleerde Gerard. Hij zou in praatprogramma's op de

televisie verschijnen als Welwillende Gerard met een open oog voor de noden van kansarmen en de politiek zou hem vragen voor belangrijke functies. Achter hoge katheders zou hij staan om redevoeringen te houden en zijn publicaties zouden aangehaald worden in de vakpers. En zij, ze zouden moeten meewerken aan zijn zinloze ideologie die van vriendelijke Balkanezen stuitende Hollandse kletsmeiers wilde maken. Er was geen alternatief behalve, natuurlijk, kappen met de handel. Was dat niet het beste? Hij keek naar Frans die wit weggetrokken aan de andere kant van de tafel zat. Waarom zei die klootzak niets? Hij wist toch dat die hele taalcompensatie door basisvaardigheden neerkwam op taalverkrachting? 'Uitstekend,' hoorde hij Karel zeggen, het leek alsof diens stem door een dikke mist moest dringen, 'dan gaan we nu over naar agendapunt vier, ideaalbeelden van leefvormen. Iemand vragen?'